

SVENSK EXEGETISK ÅRSBOK
82

På uppdrag av Svenska Exegetiska Sällskapet
utgiven av Göran Eidevall

Uppsala 2017

Utgivare och redaktör: Göran Eidevall (goran.eidevall@teol.uu.se)
Redaktionssekreterare: David Willgren (david.willgren@altutbildning.se)
Recensionsansvarig: Rosmari Lillas-Schuil (rosmari.lillas@gu.se)

Redaktionskommitté:

Göran Eidevall (goran.eidevall@teol.uu.se)
Rikard Roitto (rikard.roitto@ths.se)
Blaženka Scheuer (blazenka.scheuer@ctr.lu.se)
Cecilia Wassén (cecilia.wassen@teol.uu.se)

Prenumerationspriser:

Sverige: SEK 200 (studenter SEK 100)

Övriga världen: SEK 300

Frakt tillkommer med SEK 50. För medlemmar i SES är frakten kostnadsfri.

SEÅ beställs hos Svenska Exegetiska Sällskapet via hemsidan eller postadress ovan, eller hos Bokrondellen (www.bokrondellen.se). Anvisningar för medverkande återfinns på hemsidan eller erhålls från redaktionssekreteraren (david.willgren@altutbildning.se).
Manusstopp är 1 mars.

Tidskriften är indexerad i Libris databas (www.kb.se/libris/), samt ATLA Religion Database®, publicerad av the American Theological Library Association, 300 S. Wacker Dr., Suite 2100, Chicago, IL 60606; e-mail: atla@atla.com; webb: www.atla.com.

Omslagsbild: Del av 11Q19, ”Tempelrullen”, daterad till mellan första århundradet f.v.t och första århundradet v.t.

Svenska Exegetiska Sällskapet
c/o Teologiska institutionen
Box 511, S-751 20 UPPSALA, Sverige
www.exegetiskasallskapet.se

ISSN 1100-2298

Uppsala 2016

Tryck: Bulls Graphics, Halmstad

Innehåll

EXEGETISKA DAGEN 2016

<i>Eidevall, Göran</i> , 80 år senare: Exegetiska sällskapet, <i>SEÅ</i> och de exegetiska dagarna – tal vid exegetiska sällskapets 80-årsjubileum	1
<i>Crawford, Sidnie White</i> , Textual Growth and the Activity of Scribes.....	6
<i>Laato, Antti</i> , Rewriting Israel's History in the Apocalyptic Context: Animal Apocalypse in First Enoch	28
<i>Docherty, Susan</i> , Why So Much Talk? Direct Speech as a Literary and Exegetical Device in Rewritten Bible with Special Reference to Pseudo-Philo's <i>Biblical Antiquities</i>	52

ARTIKLAR

<i>Spjut, Petter</i> , Polemisk etikett eller saklig beteckning? En studie av svenskspråkiga opinionsbildares användning av termen "gnosticism" och dess implikationer för bibelvetenskaplig och kyrkohistorisk forskning	76
<i>Hedlund, Simon</i> , Who Are the ἀρσενοκόϊται, and Why Does Paul Condemn Them (1 Cor 6:9)?	116
<i>Kelhoffer, James A.</i> , Simplistic Presentations of Biblical Authority and Christian Origins in the Service of Anti-Catholic Dogma: A Response to Anders Gerdmar	154

REPLIKER

<i>Gerdmar, Anders</i> , The End of Innocence: On Religious and Academic Freedom and Intersubjectivity in the Exegetical Craft – A Response to James Kelhoffer	179
<i>Kelhoffer, James A.</i> , A Diverse Academy Recognizes No Boundaries for Critical Inquiry and Debate: A Rejoinder to Anders Gerdmar	210

RECENSIONER

Aichele, George, <i>Simulating Jesus: Reality Effects in the Gospels</i> (Joel Kuhlin)	223
Amos, Roger, <i>Hypocrites or Heroes? The Paradoxical Portrayal of the Pharisees in the New Testament</i> (Tobias Ålöw)	226
Collins, John J., <i>Encounters with Biblical Theology</i> (Stig Norin)	230
Dochhorn Jan, Susanne Rudnig-Zelt, and Benjamin Wold (eds.), <i>Das Böse, der Teufel und Dämonen – Evil, the Devil, and Demons</i> (Torsten Löfstedt)	235
Ehrman, Bart D., <i>Jesus Before the Gospels: How the Earliest Christians Remembered, Changed, and Invented Their Stories of the Savior</i> (Joel Kuhlin)	239
England Emma och William John Lyons (red.), <i>Reception History and Biblical Studies: Theory and Practice</i> (Mikael Larsson)	243
Fewell, Danna Nolan (ed.), <i>The Oxford Handbook of Biblical Narrative</i> (Josef Forsling)	245
Gordon, Robert P. and Hans M. Barstad (eds.), <i>“Thus speaks Ishtar of Arbela”: Prophecy in Israel, Assyria and Egypt in the Neo-Assyrian Period</i> (Magnus Halle)	249
Giuntoli Federico and Konrad Schmid (eds.), <i>The Post-Priestly Pentateuch: New Perspectives on Its Redactional Development and Theological Profiles</i> (Jan Retsö)	256
Hayes, Elizabeth R. och Lena-Sofia Tiemeyer (red.), <i>“I Lifted My Eyes and Saw”: Reading Dream and Vision Reports in the Hebrew Bible</i> (Stefan Green)	261
Heilig, Christoph, <i>Hidden Criticism? The Methodology and Plausibility of the Search for a Counter-Imperial Subtext in Paul</i> (Joel Kuhlin)	264
Kim, Yeong Seon, <i>The Temple Administration and the Levites in Chronicles</i> (Jan Retsö)	268
Klein, Anja, <i>Geschichte und Gebet: Die Rezeption der biblischen Geschichte in den Psalmen des Alten Testaments</i> (Lars Olov Eriksson)	272
Klink III, Edward W., och Darian R. Lockett. <i>Understanding Biblical Theology: A Comparison of Theory and Practice</i> (Bo Krister Ljungberg)	274
Knoppers, Gary N., <i>Jews and Samaritans: The Origins and History of Their Early Relations</i> (Cecilia Wassén)	278

Markschies, Christoph, <i>Christian Theology and Its Institutions in the Early Roman Empire: Prolegomena to a History of Early Christian Theology</i> (Carl Johan Berglund)	282
Mettinger, Tryggve N. D., <i>Reports from a Scholar's Life: Select Papers on the Hebrew Bible</i> (Cian Power)	285
Neusner, Jacob och Alan J. Avery Peck (red.); William Scott Green och Günter Stemberger (rådgivande red.), <i>Encyclopedia of Midrash. Biblical Interpretation in Formative Judaism. Volume I-II</i> (Tobias Ålöw)	289
Porter, Stanley E. och David I. Yoon (red.), <i>Paul and Gnosis</i> (Paul Linjamaa)	291
Smith, Geoffrey S., <i>Guilt By Association: Heresy Catalogues in Early Christianity</i> (Martin Wessbrandt)	295
Strauss, Mark L. och Paul E. Engle (red.), <i>Remarriage After Divorce in Today's Church</i> (Bo Krister Ljungberg)	299
Willgren, David, <i>The Formation of the 'Book' of Psalms: Reconsidering the Transmission and Canonization of Psalmody in Light of Material Culture and the Poetics of Anthologies</i> (Anja Klein)	302
Wright, Tom, <i>The Day the Revolution Began: Rethinking the Meaning of Jesus' Crucifixion</i> (Mikael Tellbe)	306

JACOB NEUSNER OCH ALAN J. AVERY PECK (RED.);
 WILLIAM SCOTT GREEN OCH GÜNTER STEMBERGER (RÅDGIVANDE RED.)
*Encyclopedia of Midrash. Biblical Interpretation
 in Formative Judaism. Volume I-II*
 Leiden: Brill, 2005, Inbunden, xi + 1077 s., \$482.00, ISBN: 978-9-00414-166-7

JACOB NEUSNER OCH ALAN J. AVERY PECK (RED.)
*Encyclopedia of Midrash. Biblical Interpretation
 in Formative Judaism. Volume I-II*
 Atlanta: SBL Press, 2016, Paperback, 1100 s., \$149.95, ISBN: 978-0-88414-129-7

Förhandenvarande referensverk utgör en systematisk framställning av bibeltolkning inom judendom under perioden från före 200 f.v.t. till omkring 700 e.v.t. Även om begreppet *midrash* ofta kommit att associeras specifikt med den rabbiniska traditionen så anlägger alltså detta uppslagsverk ett bredare perspektiv genom att definiera termen som "bibeltolkning" i allmänhet och att även beakta icke-rabbiniskt material. Trots att fokus läggs med tyngdpunkt på rabbinisk skriftutläggning så inkluderar verket sålunda artiklar om bibeltolkning även i konst och liturgi, hos Filon, Josefus, Qumran, Nya Testamentet, kyrkofäder, Jubiléerboken, Pseudo-Filon, Septuaginta, etc., och man eftersträvar till synes ett heltäckande perspektiv på judisk skriftutläggning under ovan nämnda period.

De respektive artiklarna är författade av framträdande forskare inom studiet av antik judendom och dess texttolkning, verksamma i USA, Israel och Europa. J. Neusner har – föga förvånande – själv bidragit med närmare hälften av materialet (22 av 56 artiklar), och den som sedan tidigare är bekant med hans ytterligt omfattande författarskap känner igen en stor del av materialet, som sannolikt hämtats från tidigare verk. Man kan dock fundera över om Neusner själv verkligen är den främsta auktoriteten vad det gäller de ämnen han ansvarar för, eller hur det kommer sig att hans bidrag är så oproportionerligt stort i jämförelse. Tyvärr skapar detta förhållande en viss likriktning som annars inte är synbar i verket. Utöver Neusner så har bland annat S. Fine, L. H. Schiffman, S. Fraade, F. Siegert, G. Porton, R. B. Kern-Ulmer, D. In-

stone-Brewer, L. Feldman, G. Stemberger, R. S. Sarason, W. D. Nelson, H. Basser, R. M. Price, T. H. Lim, P. Flesher, D. J. Harrington, och B. D. Chilton, med flera bidragit i förhållande till sina respektive expertisområden. Därmed är artiklarna, med något undantag, *up-to-date* (eller var åtminstone så när verket utkom för första gången för omkring tolv år sedan) och tämligen representativa för forskningens mittfåra. Det är följaktligen värdefullt att så mycket forskningsresultat nu tillgängliggjorts i ett och samma verk.

Som kan förväntas i verk av detta slag, där många olika författare ger sina respektive bidrag, finns det skillnader mellan de olika artiklarna. Den kanske mest påtagliga avvikelserna är den att enbart vissa artiklar men inte alla, inkluderar fotnoter och/eller en kort avslutande bibliografi, vilket är både beklagligt och påfallande märkligt. Särskilt bibliografierna är värdefulla och hade med förtjänst kunnat inkluderas som ett konsekvent förekommande komplement till de referenser till sekundärlitteraturen som återfinns i fotnoterna i vissa av artiklarna. Här kan noteras att åtminstone en av författarna sedermera har publicerat en kompletterande litteraturlista separat (se A. Kamesar, "The Church Fathers and Rabbinic Midrash: A Supplementary Bibliography, 1985-2005", *Review of Rabbinic Judaism* 9/1 [2006], 190–96).

Till skillnad från G. Stembergers standardverk *Einleitung in Talmud und Midrasch* (som utkommit i sin nionde och fullständigt omarbetade utgåva 2011), där fokus läggs på isagogik, betonar *Encyclopedia of Midrash* istället mer innehållsmässiga aspekter och stort utrymme ges till långa citat från primärkällorna (särskilt i Neusners bidrag, vilket är typiskt för hans sätt att skriva). Detta är å ena sidan värdefullt då det på ett konkret sätt illustrerar de utläggningstekniker som diskuteras, men upptar samtidigt mycket onödig plats. Man kan i anslutning till denna reflektion också fundera över varför texten satts i två kolumner per sida, vilket gör den besvärlig att läsa och dessutom bidrar till verkets redan omfattande sidantal.

I innehållsförteckningen listas artiklarna i alfabetisk ordning vilket är förtjänstfullt då det underlättar sökandet efter relevant material, men arrangemanget skymmer samtidigt det heltäckande perspektiv som ver-

ket eftersträvar. Redaktörerna är medvetna om detta och ger sålunda i förordet såväl en kortfattad och hjälpsam alternativ översikt, som en parallell uppställning av materialet enligt kategorierna: "General Introduction to Rabbinic Midrash and its Traits" – "Rabbinic Readings of Biblical Books" – "The Theology of Rabbinic Midrash" – "Rabbinic Midrash in Historical Contexts" – "Privileged Translation: The Targumim and Rabbinic Midrash" – "Formative Rabbinic Midrash: Midrash in Synchronic Context; Special Topics". Gemensamt index över antika källor och diskuterade ämnen hittas i slutet av den andra volymen. I och med det nya paperback-formatet har priset sjunkit drastiskt och närmar sig överkomliga nivåer.

Jag har, till avslutning, svårt att se att *Encyclopedia of Midrash. Biblical Interpretation in Formative Judaism* skulle kunna komma att ersätta Stemberger, CRINT eller *CHJ* IV, men den är likväl ett välkommet och, med tanke på sin spännvidd, ett varmt rekommenderat tillskott på bokhyllan jämte dessa verk. I och med det nya lägre priset kanske "bokhyllan" i detta fall till och med kan vara den egna och inte enbart universitetsbibliotekets.

Tobias Ålöw, Göteborgs Universitet

STANLEY E. PORTER AND DAVID I. YOON (RED.)

Paul and Gnosis

Pauline Studies, Leiden: Brill, 2016, Inbunden, 222 s., €99, ISBN: 978-9-00431-668-3

Den här boken är det nionde numret i Brill-serien "Pauline Studies", alla redigerade av Stanley E. Porter; de senaste tre tillsammans med någon av hans yngre medarbetare. Ytterligare sex antologier planeras utkomma, ett nytt för varje år. Serien behandlar, som namnet indikerar, Paulus utifrån något specifikt tema och för den föreliggande boken är temat "gnosis" och "gnosticism" – vilket behandlas i tio artiklar. Boken är uppdelad i två block. Del I behandlar Paulus och hans relation till "gnosis". Eftersom termen betecknar ospecificerad "kunskap" så kan detta, vilket redaktörerna också gjort, tolkas väldigt brett.